

SỬ DỤNG YẾU TỐ TRANG TRÍ TRANG PHỤC DÂN TỘC TÂY NGUYÊN TRONG HOẠT ĐỘNG XẾP DÁN TRANH NHẪM PHÁT TRIỂN KHẢ NĂNG SÁNG TẠO CHO TRẺ 5- 6 TUỔI Ở MỘT SỐ TRƯỜNG MẦM NON TỈNH LÂM ĐỒNG

Lê Thị Phú Hà

Trường Cao đẳng Sư phạm Đà Lạt

Tóm tắt: Trong những năm gần đây, Nhà nước ta rất chú trọng đến việc giữ gìn và phát huy bản sắc dân tộc. Hoạt động tạo hình ở trường mầm non có vai trò quan trọng trong việc hình thành và phát triển những nền tảng đầu tiên của tính sáng tạo, lòng yêu cái đẹp ở trẻ. Trong bài viết này, chúng tôi trình bày việc sử dụng các yếu tố trang trí trang phục dân tộc Tây Nguyên trong hoạt động cắt dán nhằm phát triển khả năng sáng tạo cho trẻ 5-6 tuổi. Mục đích cuối cùng của việc đưa ra các biện pháp này là góp phần nâng cao hiệu quả giáo dục ở các trường mầm non hiện nay.

Từ khóa: Trang phục dân tộc, trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi, hoạt động tạo hình, sáng tạo.

Nhận bài ngày 7.3.2021; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 22.4.2021

Liên hệ tác giả: Lê Thị Phú Hà; Email: phuha76@yahoo.com

1. MỞ ĐẦU

Trong những năm gần đây, Đảng và Nhà nước ta rất chú trọng tới việc giữ gìn và phát huy bản sắc dân tộc. Nghệ thuật tạo hình truyền thống trên trang phục các dân tộc Tây Nguyên lại có sự khác biệt bởi nền văn hóa vùng miền vì thế đã tạo ra những sản phẩm rất độc đáo thể hiện bản sắc dân tộc. Đối với trẻ mầm non, hoạt động tạo hình là một hoạt động phong phú và vô cùng hấp dẫn. Nó giúp cho trẻ em không những tiếp cận một cách tích cực với thế giới xung quanh mà còn có cơ hội để thể hiện những suy nghĩ, tình cảm, thái độ của mình qua những hình tượng mang tính nghệ thuật. Đây chính là môi trường vô cùng thuận lợi, “thoáng đảng” để trẻ tự do bay bổng với những tưởng tượng diệu kỳ, tự do tìm kiếm, thử nghiệm và nhờ đó mà thỏa mãn những nhu cầu khám phá cái chưa biết, nhu cầu tạo ra cái đẹp đang không ngừng nảy sinh và phát triển ở trẻ. Với đặc điểm tâm lý trẻ mẫu giáo 5 – 6 tuổi đã có thể cảm nhận và thể hiện được nhịp điệu của bố cục trang trí, của sự sắp xếp các họa tiết cũng như cảm nhận được vẻ đẹp của các mẫu hoa văn trang trí của dân tộc. Điều này tạo điều kiện thuận lợi cho việc bồi dưỡng giúp trẻ 5 - 6 tuổi tích cực làm quen yếu tố trang trí trên trang phục dân tộc Tây Nguyên trong hoạt động xếp dán tranh nhằm phát triển khả

năng sáng tạo. Bài viết này nêu biện pháp sử dụng yếu tố trang trí trang phục dân tộc Tây Nguyên trong hoạt động xếp dán tranh nhằm phát triển khả năng sáng tạo cho trẻ 5-6 tuổi ở một số trường mầm non tỉnh Lâm Đồng .

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Cơ sở lí thuyết và thực tiễn

Hoạt động tạo hình là một hoạt động sáng tạo nghệ thuật, có thể nói trẻ em rất thích hoạt động tạo hình, hoạt động là để nhận thức thế giới, để thỏa mãn tính hiếu động, để biểu hiện tình cảm, ý nghĩ của mình đối với xung quanh và cũng là để làm ra cái gì đó mà mình mong muốn. Có lẽ không có một loại hình nghệ thuật nào mà kích thích được tính sáng tạo của trẻ nhiều bằng hoạt động tạo hình. Cũng bàn về vấn đề tổ chức cho trẻ làm quen với các tác phẩm nghệ thuật tạo hình, PGS.TS. Lê Thanh Thủy có nhận xét “Các tác phẩm nghệ thuật tạo hình, đặc biệt là tác phẩm nghệ thuật dân gian đóng vai trò là người giúp việc đắc lực nhất trong việc phát triển tình cảm, ý thức xã hội và nhân cách của trẻ em,... chính tình cảm thẩm mĩ – đạo đức được hình thành ở trẻ trong quá trình tiếp xúc với nghệ thuật tạo hình sẽ là nguồn dự trữ vô cùng dồi dào cho hoạt động sáng tạo nghệ thuật tạo hình nói riêng và hoạt động sáng tạo nói chung của trẻ sau này.

Sáng tạo là gì? Thực ra không có một khái niệm cố định nào cho sáng tạo. Nhưng nhiều tài liệu và các học giả nghiên cứu về lĩnh vực này. Tất cả đều có những quan điểm khá tương đồng: sáng tạo là đưa những ý tưởng, sáng kiến ứng dụng vào thực tế. Đó là bao gồm sự nhìn nhận thế giới xung quanh theo góc nhìn mới. Và nó tìm cách kết nối các sự vật, hiện tượng tưởng chừng như rời rạc. Để từ đó nảy sinh ra những sáng kiến độc đáo, hữu ích. Có thể thấy hai thành tố chính của sáng tạo, đó là tính độc đáo – ý tưởng mới mẻ và tính chức năng – ý tưởng hữu dụng. Rõ ràng, sáng tạo chính là phương tiện giúp cho cuộc sống của con người tiện nghi, tiến bộ hơn. Là một quốc gia đa dân tộc, Việt Nam có rất nhiều nét văn hóa độc đáo, đặc trưng cho các vùng miền. Mỗi dân tộc sinh sống ở các địa bàn khác nhau về địa lý, khí hậu, điều kiện sinh sống,... nên họ có những phong tục tập quán khác nhau, quan niệm về cái đẹp của họ cũng khác nhau, được thể hiện qua hình vẽ, họa tiết, màu sắc, bố cục,... Hoa văn xuất hiện đa dạng trong đời sống con người và mang theo những phong cách tộc người phong phú. Nghệ thuật tạo hình truyền thống Việt Nam có một nguồn gốc rất lâu đời, được lưu truyền cho tới ngày nay trong sự kế tục không đứt đoạn. Nói đến nghệ thuật tạo hình truyền thống không thể không nói đến hoa văn trên trang phục các dân tộc Việt Nam, thể hiện những nét đặc trưng vùng miền mang màu sắc riêng của từng dân tộc. Trang phục các dân tộc Tây Nguyên, những tấm vải thổ cẩm mang những nét độc đáo những họa tiết, hoa văn sinh động mà ở đó người dệt gửi gắm tất cả tâm hồn, tình cảm cũng như sự cảm nhận về thế giới tự nhiên, con người của mình. Từ những nghiên cứu lý luận về phát triển khả năng sáng tạo cho trẻ, về những yếu tố trang trí trang phục các dân tộc Tây Nguyên, về nghệ thuật xếp dán tranh chúng tôi tiến hành nghiên cứu thực trạng việc tổ chức hoạt động xếp dán tranh cho trẻ ở một số trường mầm non tỉnh Lâm Đồng với hy vọng sẽ đưa ra một số biện pháp tổ chức hoạt động ban đầu giúp trẻ làm quen với yếu tố trang trí trên trang phục

các dân tộc bản địa nhằm phát triển khả năng sáng tạo cho trẻ trong hoạt động tạo hình. Trong quá trình nghiên cứu thực trạng sử dụng yếu tố trang trí trang phục dân tộc Tây Nguyên trong hoạt động xếp dán tranh nhằm phát triển khả năng sáng tạo cho trẻ 5 -6 tuổi ở một số trường mầm non tỉnh Lâm Đồng chúng tôi nhận thấy có những thuận lợi và khó khăn sau:

- *Thuận lợi*: Hầu hết giáo viên đã nhận thức đúng vai trò của việc sử dụng yếu tố trang trí trang phục dân tộc Tây Nguyên trong hoạt động xếp dán tranh đối với sự phát triển khả năng sáng tạo của trẻ ở lứa tuổi mầm non, đặc biệt là trẻ MG 5-6 tuổi. Hoạt động tạo hình được đánh giá cao và được coi là chủ điểm hữu hiệu nhất để phát triển trẻ.

- *Khó khăn*: Việc tổ chức hoạt động tạo hình ở trường mầm non chưa được quan tâm, chú trọng nhiều, chưa có sự đầu tư về cơ sở vật chất. Nội dung miêu tả trong hoạt động còn sơ sài, đơn giản, không kích thích được hứng thú, khả năng sáng tạo của trẻ; không đưa sản phẩm nghệ thuật truyền thống vào kế hoạch giảng dạy của mình; không có kế hoạch sử dụng hoa văn trang trí trên trang phục vào công tác giáo dục trẻ.

2.2. Một số biện pháp sử dụng yếu tố trang trí trang phục dân tộc Tây Nguyên trong hoạt động xếp dán tranh nhằm phát triển khả năng sáng tạo cho trẻ 5 -6 tuổi ở một số trường mầm non tỉnh Lâm Đồng

2.2.1. Biện pháp 1: Tổ chức hoạt động giúp cho trẻ quan sát, tìm hiểu về văn hóa dân tộc và trang phục các dân tộc Tây Nguyên ở tỉnh Lâm Đồng

Mục đích: Giúp trẻ làm quen với văn hóa dân tộc; Tạo điều kiện cho trẻ tìm hiểu, nhận biết, cảm nhận các hoa văn trên trang phục các dân tộc; Tạo cho trẻ có thái độ tích cực hứng thú khám phá, tìm hiểu về nguồn gốc, ý nghĩa các trang phục dân tộc. *Cách thực hiện*: Tổ chức cho trẻ đi tham quan triển lãm, viện bảo tàng tỉnh Lâm đồng qua đó giúp trẻ làm quen với các họa tiết hoa văn trên trang phục các dân tộc bản địa; tổ chức và tạo điều kiện cho trẻ tiếp xúc, quan sát, trò chuyện làm quen với các trang phục dân tộc Mạ, K'Ho về màu sắc, hoa văn trên trang phục,... thông qua các hoạt động ngoài trời, hoạt động vui chơi, hoạt động âm nhạc...; tăng cường hệ thống câu hỏi sinh động, giàu hình ảnh, kích thích tư duy giúp trẻ sáng tạo để bồi dưỡng khả năng tưởng tượng, khả năng cảm thụ nét đẹp của trang phục các dân tộc. *Điều kiện thực hiện*: Trường mầm non cần tạo điều kiện, khai thác thời gian linh hoạt xen kẽ với những hoạt động học tập ở trường và các hoạt động hỗ trợ như: đi tham quan, dã ngoại...; giáo viên cần có những hiểu biết nhất định về trang phục các dân tộc bản địa; trẻ được rèn luyện những kỹ năng tạo hình cơ bản, trẻ tự tin, mạnh dạn khám phá và nói lên suy nghĩ của mình.

2.2.2. Biện pháp 2: Giúp trẻ học hỏi cách tạo hình đúng về cách sắp xếp, phối màu khác nhau trên trang phục các dân tộc thông qua việc tổ chức các buổi trò chuyện giao lưu với các nghệ nhân, thợ thủ công

Mục đích: Khơi gợi hứng thú, say mê và hình thành ở trẻ thái độ tích cực đối với các văn hóa dân tộc; giúp trẻ có những hiểu biết về cách tạo hình đúng và sắp xếp, phối màu trên khác nhau trên các trang phục dân tộc. *Cách thực hiện*: Giáo viên lập kế hoạch cụ thể chuẩn bị cho buổi giao lưu; đưa ra những yêu cầu cần thiết để khi trẻ trò chuyện trao đổi được với

các nghệ nhân, thợ thủ công; ghi lại tỉ mỉ các hoạt động của trẻ trong buổi trò chuyện giao lưu. *Điều kiện thực hiện:* Giáo viên cần chủ động liên hệ trước khi lên kế hoạch cụ thể, chuẩn bị các điều kiện cho buổi giao lưu; nhà trường tạo điều kiện về kinh phí và thời gian cho giáo viên triển khai kế hoạch đề ra; giáo viên cần chú ý những sản phẩm, trang phục cho trẻ tìm hiểu phải đơn giản, các chi tiết không quá rườm rà đối với trẻ nhưng vẫn đảm bảo tính thẩm mỹ, tính đặc trưng cao.

2.2.3. Biện pháp 3: Tổ chức hoạt động nghệ thuật theo nhóm giúp trẻ tập thể hiện những hoa văn trang trí trên trang phục các dân tộc trong hoạt động xếp dán tranh

Mục đích: Khuyến khích trẻ diễn đạt, mô tả bằng lời được những gì đã quan sát trang phục các dân tộc về: màu sắc, hình dạng, bố cục các hoa văn...; tập cho trẻ biết phân tích so sánh những nét giống và khác nhau trên trang phục các dân tộc; giúp trẻ làm việc theo nhóm để rèn luyện tự tin, chủ động tìm hiểu các hoa văn trên các trang phục dân tộc, qua đó thể hiện khả năng cảm thụ về nghệ thuật tạo hình bản địa sâu sắc hơn, cụ thể hơn; rèn luyện cho trẻ kỹ năng hoạt động nhóm, chia sẻ, biểu cảm,... *Cách thực hiện:* Giáo viên có kế hoạch cụ thể, chia trẻ thành nhiều nhóm (mỗi nhóm từ 5-7 trẻ) để mỗi nhóm thể hiện một hoa văn của 1 dân tộc; mỗi nhóm cử một trẻ làm nhóm trưởng để điều khiển bao quát các bạn. Trước khi thực hiện, giáo viên nên gợi hỏi cho trẻ tự nói lên ý tưởng của mình và cho cả nhóm thỏa thuận ý tưởng sẽ thực hiện; trong quá trình thực hiện, tạo điều kiện cho trẻ chủ động thực hiện, động viên để trẻ tự tin thể hiện ý tưởng của mình; kết thúc hoạt động, gợi ý các hoạt động nghệ thuật (kịch, múa hát, rối,...) để trẻ tự nói lên ý tưởng của nhóm cho cả lớp nghe. *Điều kiện thực hiện:* Giáo viên cần trao đổi, phối hợp để gia đình tạo điều kiện cho trẻ tìm hiểu các hoa văn trên trang phục các dân tộc; tạo cho trẻ tích cực hứng thú khi tham gia hoạt động nhóm; có thái độ cởi mở gần gũi sẵn sàng giúp đỡ trẻ khi gặp khó khăn.

2.2.4. Biện pháp 4: Tổ chức hoạt động cho trẻ vận dụng những kinh nghiệm học được vào những bài tập mới, tình huống

Mục đích: Khuyến khích, tạo điều kiện cho trẻ miêu tả, thể hiện ý đồ, suy nghĩ của mình theo ý trẻ, theo khả năng của từng trẻ; tập cho trẻ miêu tả, lựa chọn phương án theo chủ đề với nhiều cách khác nhau; tạo điều kiện cho trẻ hoạt động mọi nơi, mọi lúc với các nguyên vật liệu mở. *Cách thực hiện:* Cô giáo cần chuẩn bị hệ thống câu hỏi, các câu hỏi cần kích thích, phát huy tính tích cực, chủ động để trẻ thể hiện ý tưởng của mình, tái tạo và sáng tạo lại những kiến thức, biểu tượng đã có; tập cho trẻ vận dụng những kinh nghiệm cũ vào tình huống tạo hình mới. *Điều kiện thực hiện:* Cô giáo cần chú ý đến đặc điểm, năng lực để phát huy khả năng của từng trẻ trong lớp.

2.2.5. Biện pháp 5: Giúp trẻ sử dụng tích cực các sản phẩm tạo hình trang trí vào các hoạt động hằng ngày ở trường mầm non

Mục đích: Tăng cường xúc cảm, tình cảm đối với nghệ thuật dân tộc, với hoạt động tạo hình; phát triển khả năng sáng tạo trong ứng dụng sản phẩm hoạt động; giúp trẻ cảm thụ được vẻ đẹp qua sản phẩm của mình và của bạn, biết so sánh, đánh giá sản phẩm của mình và của bạn; tạo điều kiện cho trẻ hứng thú, tích cực hơn với HĐTH. *Cách thực hiện:* Giáo

viên tổ chức cho trẻ chủ động tham gia vào các hoạt động để trẻ được làm các công việc cụ thể chuẩn bị cho các hoạt động; tạo điều kiện cho trẻ phân tích, tìm hiểu về cách thức, kỹ năng lựa chọn hoa văn, cách phối màu của từng sản phẩm. *Điều kiện thực hiện:* Giáo viên cần có sự quan tâm, đầu tư cho các hoạt động; cần chú ý đến những thủ thuật tạo tình huống nhằm tạo hứng thú, lôi cuốn trẻ tham gia tích cực vào hoạt động.

3. KẾT LUẬN

Trên con đường hội nhập thế giới, cần đào tạo những con người năng động sáng tạo, tiếp thu những tinh hoa văn hóa của nhân loại,... trong đó việc giữ gìn và phát huy truyền thống văn hóa của dân tộc là một trong những nhiệm vụ tương đối quan trọng và cần thiết đối với chúng ta. Yếu tố trang trí trên trang phục các dân tộc Việt nam nói chung và các dân tộc Tây Nguyên nói riêng có ảnh hưởng rất lớn đến khả năng sáng tạo của trẻ mầm non. Hoạt động xếp dán tranh được coi là phương tiện, là con đường cơ bản để phát triển khả năng sáng tạo cho trẻ, giúp trẻ được làm quen được với nền nghệ thuật tạo hình truyền thống thông qua các kiểu dạng trang trí hoa văn của một số dân tộc thiểu số.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Lê Thị Thanh Thủy (1996), *Ảnh hưởng của tri giác tới tưởng tượng sáng tạo trong hoạt động vẽ của trẻ 5-6 tuổi*, LA. PGSTSKHSP – TL.
2. Lê Thị Thanh Thủy (2014), *Phát triển khả năng sáng tạo của trẻ em trong hoạt động tạo hình*, Đề cương chuyên đề đào tạo cao học GDMN.
3. Nguyễn Lăng Bình (1998), *Tạo hình và phương pháp hướng dẫn trẻ hoạt động tạo hình*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội.
4. Đỗ Huy (1990), “Một vài suy nghĩ về bản sắc dân tộc của văn hóa”, *Tạp chí Triết học*, số 1.
5. Lâm Tô Tộc (1999), *Truyền thống nghệ thuật Việt nam và sự phát triển của nó*, Nxb. Mĩ thuật.

USING THE DECORATIVE ELEMENT OF CENTRAL HIGHLAND ETHNIC COSTUMES IN PICTURE STICKING-FOLDING ACTIVITY TO DEVELOP CREATIVE CAPACITY FOR CHILDREN AGED FROM 5 TO 6 IN SOME KINDERGARTENS IN LAM DONG PROVINCE

Abstract: In recent years, the government has paid great attention to preserve and promote the national identity. Making-art activities in preschool plays an important role in forming and developing the first foundations of creativity and love for beauty in children. In this article, we present the use of decorative elements of Central Highland ethnic costumes in picture sticking-folding activity to develop creative capacity for children aged from 5 to 6 in some kindergartens in Lam Dong province. The ultimate goal of introducing these measures is to improve the effectiveness of education in preschools today.

Keywords: Ethnic costume, preschoolers aged from 5 - 6, making-art activities, creativity.